BIULETYN KOWIEŃSKI
Nr. Wilno, dnia 22 kwietnia 1936 r. 1449.

T r e ś ć n u m e r u:

x

x x

Wydawnictwo Instytutu Naukowo-Badawczego Europy Wschodniej. (Referat Litewski).

I. ZAGADNIENIA POLITYKI ZAGRANICZNEJ.

1/. KOLEJNA KORESPONDENCJA GUSTAJNISA W SPRAWIE POLITYKI GOSPODARCZEJ POLSKI. "L.Aidas" Nr.180 z 20.IV.1936 r. Korespondencja p.t. "Wyniki oszczędności".Streszczenie:

W końcu 1930 roku budżet Państwa Polskiego zaczął wykazywać stały deficyt. Gdy się zakończyły pomyślne lata gospodarcze, zaczęły się finansowe troski państwa. Finanse państwowe zaczęły się chwiać, co miało ujemny wpływ na całe życie gospodarcze kraju. Zrozumiał to dobrze rząd Kościałkowskiego-Kwiatkowskiego, który oświadczył, że najważniejszem jego zadaniem jest sfinansowanie budżetu przy pomocy dekretów oszczędnościowych. Po 5-ciu miesiącach zaczęły się przejawiać owoce polityki oszczędnościowej. W marcu okazała się nadwyżka dochodów nad wydatkami w wys.600 tys.złotych. Deficyt został zahamowany. Dodać należy, że obecna finansowa gospodarka rządu nie kroczy po słusznej drodze nakręcania konjunktury. Politykę tę prowadzi się na podstawach realnych. Jednak kraj ma niezwykłe potrzeby. W pierwszym rzędzie potrzeby zbrojeniowe. Wypada w tym celu szukać pożyczki zagranicznej. Wiąże się zaś to ściśle z kierunkiem polityki. W Warszawie wszyscy to rozumieją.

Równowaga finansów państwowych jest przywracana skutecznie. Jednak uzdrowienie finansów państwowych nie oznacza jeszcze zdrowia całej gospodarki krajowej. Jeżeli rządowi Kościałkowskiego istotnie udało się drogą oszczędności osiągnąć równowagę budżetu, to w znacznie mniejszym stopniu udała się polityka cen. Mianowicie nożyce cen, pomimo walki rządu z kartelami, nie dają się ścisnąć. W końcu ubiegłego roku minister Handlu i Przemysłu zlikwidował 93 umowy kartelowe. Miało to przyczynić się do obniżenia cen na produkty metalowe, chemikalja, naftę, żywność i t.d. Niestety, dotychczas obniżki cen prawie się nie wyczuwa.

Rząd chciał, ażeby prywatna inicjatywa mogła się rozwijać w zakresie gospodarczym. Rząd w zasadzie jest przeciwny państwowemu kapitalizmowi. Jednak i tu życie niekiedy kroczy po innych drogach. Niektóre prywatne zakłady zadłużone w bankach państwowych musiały prosić o opiekę państwa. Tak więc i w tym wypadku życie gospodarcze z trudem da się okiełzać. Rząd czyni co może i zapewne udałoby się mu wiele uczynić, gdyby perspektywy pokoju zanosiły się na długie czasy. Jednak wobec coraz większego się wzmagania psychozy wojennej w Europie, trudno jest myśleć o porządkowaniu finansów państwowych, jedynie na podstawie rozumowania gospodarczego. Wreszcie, chociaż uregulowanie finansów ma znaczenie bardzo wielkie, jednak trudności gospodarcze kraju jeszcze tą nie rozstrzyga. Trudności te zaś są duże, o czem między innemi świadczą dosyć częste rozruchy, jak np. ostatnio rozruchy w Krakowie i Lwowie, które pociągnęły za sobą ofiary w ludziach. /A-8/37/.P.

VIII. Z ŻYCIA LITWINÓW I PRASY LITEWSKIEJ W WILNIE.

2/. "VIL.RYTOJUS" O SZKOŁACH LITEWSKICH ZAMKNIĘTYCH W LATACH 1925-1934 . "Vil.Ryt." z 18.II.1936 r. /c.d./:

W 1931 r. w Dubiniach /42/ pow.lidzki, w Starych Druskienikach /35/ pow.lidzki, Koleśnikach /19/ pow.lidzki, w Nowym Dworze /28/ pow.lidzki, Plikach /28/ pow.lidzki, Kargoudach /19/ pow.lidzki, Ramaszkańcach /30/ pow.lidzki, Ścilgunach /26/ pow.lidzki, Kaszeciach /27/ pow.grodzieński, Klepaczach /14/ pow.wileńsko-trocki, Marjampolu /22/ pow. wil.-troc., Gudzininkach /16/ pow. wil.-troc. w Szendubrach /20/ pow.grodzieński, w Wilnie /54/ w Powołoce /31/ pow.lidzki, w Pelesie /67/ pow.lidzki, w Koniuchach /51/ pow.wil.-troc., Gielunach /56/ pow.wil.-troc., Mieciunach /52/ pow.wil.-troc., Bilach /25/ pow.oszmiański, Bieniunach /11/ pow.brasławski.

W 1932 r. w Grybuszach /16/ pow.wileńsko-trocki. W 1933 r. w Kaziulach /20/ pow.oszmiański, w Dubiczach /21/ pow. lidzki, Pożolu /38/ pow.lidzki, w Bielunach /18/ pow.lidzki, Żagarach /33/ pow.suwalski, Wojciuliszkach /72/ pow.suwalski, Palunach /54/ pow.suwalski, Zabornikach /46/ pow.brałs. Kejżach /23/ pow.brasław., Pelegryndzie /33/ pow.wileńsko-trocki, Dzidziulach /35/ pow.oszmiański. W 1934 r. w Rymdziunach /55/ pow.wil.-troc. Kruklach /25/ pow.wil.trock. Rudni /25/ pow.grodzieński, Mardasowie /17/ pow.grodzieński, Latażerach /17/ pow.wileński, Kapiniszkach /46/ pow.grodzieński, Grucie /26/ pow.grodzieński, Biżach /31/ pow.grodzieński, Randamoniach /30/ pow.grodzieński, Rotnicy /35/ pow.grodzieński, Kalwiszkach /34/ pow.święciański, Szklarach /43/ pow.grodzieński. , Margiońcach /49/ pow.grodzieński, Kabelach I /41/ pow.grodzieński, Kabelach II /59/ pow.grodzieński, Mustejce /50/ pow.grodzieński, Szumie /47/ pow.grodzieński, Nierawach /24/ pow.grodzieński, Mosznicy /26/ pow.grodzieński, w Wieciunach /39/ pow.grodzieński, Koniawie /63/ pow.wil.-troc.. Pożemiszkach /94/ pow. wil.-troc.

Uwagi: W latach 1925-26-27 szkoły były zamknięte z następujących motywów: nauczyciele nie posiadali obywatelstwa i potrzebnych kwalifikacyj. Co się tyczy zamknięcia Seminarjum Nauczycielskiego, Kuratorjum w piśmie oświadczyło, że Seminarjum było siedliskiem akcji antypaństwowej. Dyrekcja seminarjum nie była pociągnięta do odpowiedzialności.. Większość szkół zamkniętych w 1927 /wyjątek stanowią tu szkoły w Użubłędziu i Żurach/ uległo likwidacji w czasie t.zw.retorsyj. Kuratorjum w piśmie za Nr.1-159/27 oświadczyło, że poziom nauki i wyniki wychowania nie odpowiadają wymaganiom, jakie należy stosować względem szkół, lecz główną przyczyną jest formalny brak faktycznych kwalifikacyj u nauczycieli. Wreszcie Kuratorjum oświadczało w piśmie, że z powyższych powodów możnaby zamknąć wszystkie szkoły "Rytasa".

W latach 1928-29-30 szkoły były zamknięte z motywów następujących: bądź niezatwierdzenie nauczycieli, bądź nieudowodnienie, że lokale szkolne są odpowiednie. W 1931 r. szkołom począwszy od Dubin kończąc zaś na Koszecie odmówiono koncesji , gdyż odnośne wsie były włączone do sieci szkół publicznych. Szkołom, począwszy od Klepacz, kończąc zaś na Szyndubry nie zatwierdzono nauczycieli, przez co koncesje traciły swą wartość. W szkołach począwszy od Wilna kończąc na Bieniunach szerzono jak to zaznaczyło pismo Kuratorjum antypaństwowe tendencje polityczne, zwłaszcza przy nauczaniu geografji: znaleziono mapę z nieścisłemi granicami państwa oraz nie zatwierdzone podręczniki /z litanją/. Co się tyczy szkoły w Grybaszach, zamkniętej w 1932 r. Kuratorjum w piśmie oświadczyło, że powodem zamknięcia było niezadawalniające wypełnienie wszystkich warunków przez "Rytasa". W 1933 r. odebrano szkołom koncesję, gdyż nie dostarczono dowodu odpowiedniości lokalów szkolnych. W 1934 r. Kuratorjum nie zatwierdziło nauczycieli w szkołach począwszy od Rymdziun, a kończąc na Kalwiszkach. Co do szkół pozostałych Kuratorjum w piśmie oświadczyło, że "Rytas" nie przystosował się do warunków ustawy z 1932 r.

"Vil.Rytojus" Nr.31 z dnia 17.IV.1936 r.: W uzupełnieniu spisu szkół wileńskiego "Rytasa" zamkniętych w latach 1925-1934 podać należy spis zamkniętych szkół "Rytasa" święciańskiego :

W 1925 r. w Kunigiszkach /31/ Kalwiszkach /37/, Łaużenach /41/, Karnelinie /31/, Kościukach /28/, Jurszenach /27/, Daukszach /35/ gm.święc., Poszuminiu /38/, Połuszy /30/, Kuklach /28/, Makniunach /29/, Łyngmianach /40/ gm.kołtyniańskiej, Girminiach /35/, Panejszach /29/, Taugunach /41/ gm.duagieliskiej, Tieryszkach /35/, Molikach /35/, Gilutach /39/ gm.mielegiań.

Gajluszach /25/, Ramaniunach /29/, Lekawiczach /30/ gm.hoduciskiej. Uwaga: zażądano dostarczenia do tych szkół wykwalifikowanych nauczycieli. W 1926 r. w Nowych Daugieliszkach /35/, przyczyna zamknięcia ta sama co w 1925 r./ W 1927 r. w Gielkuciach /34/, Erzwecie /36/ gm.twerecka/ Mieczancach /39/ gm.mielegańska, Poszumieniu /28/ gm. miel.Uwaga: 4 szkoły zostały zamknięte w czasie t.zw.retorsyj. Kuratorjum w piśmie oświadczyło, że poziom nauki i wyniki wychowania nie odpowiadają żądaniom, jakie należy stosować względem szkół, przedewszystkiem brak nauczycielom formalnych i praktycznych kwalifikacyj. W 1930 r. w Hoduciszkach /26/, Malaweckach /30/, Adamiszkach /28/, Kanczaginie /15/, Nowikach /39/ i Czepuliszkach /28/. Uwaga: szkołom tym nie dano koncesji. W 1931 r. w Zujkach /50/ Uwaga: usunięto nauczyciela spowodu nieodpowiedniego wpływu na młodzież. W 1933 r. w Stoniunach /41/ gm.mieleg. Rekuciach /40/ gm.kołtyniańskiej, Bukliszkach /32/ gm.twereckiej i Kuniszkach /32/ gm.święciańskiej. Uwaga: nie zatwierdzono nauczycieli przez co koncesje straciły wartość. W 1934 r. w Antakmenie /71/, Michałowie /42/ gm.daugieliska, Łauženach /49/, Nowych Szeminiach /33/, Nowych Strunojciach /44/, Tarkliniach /30/ gm.święciańska. Uwaga: w szkołach tych jak zaznaczają pisma Kuratorjum, nie przestrzegano wydanych zarządzeń i nauczyciele nie spełniali należycie swych obowiązków. W 1935 r. w Wasiunach /60/ gm.twereckiej/, Czynczykach /35/ gm. święciańskiej, Kiszkach /44/, Bermiunach/41/ , Połuszy /12/ gm. kołtyniańskiej, Kaczeniszkach /52/ gm.mielegańskiej, Pirszteliszkach /48/ i Łazdynach /44/ gm.łoduciskiej. Uwaga: pierwsza szkoła przestanie funkcjonować od 30.VIII.1936 r. spowodu nieodpowiedniego lokalu. Nauczyciele szkół w Kaczeniszkach I Pirkszteliszkach zostali usunięci rzekomo za nieprzestrzeganie przepisów. Nauczyciele innych szkół nie zostali zatwierdzeni spowodu ich niedbalstwa, wreszcie szkoły w Łazdyniach i Połuszy zostały zamknięte jako nieczynne od dłuższego czasu. /H./

K r o n i k a .

3/. "VILNIAUS RYTOJUS" O ZAMYKANIU ORGANIZACYJ LITEWSKICH". "Vil.Ryt." Nr.32 z 21.IV .1936 r.:

Starosta święciański zakomunikował zarządowi centr. T-stwa św.Kazimierza, że w tych dniach wstrzymał działalność oddziałów T-stwa św.Kazimierza w Gontownikach gm.twereckiej, Kalwiszkach gm.duksztańskiej, Michałowie, gm.daugieliskiej, Pociszkach gm.hoduciskiej oraz zamknął oddziały w Rysgunach gm. daugieliskiej i Stoniunach gm.mielegiańskiej.

Starosta wileńsko-trocki zakomunikował, że zamknął oddział Towarzystwa św.Kazimierza z zawiesił działalność czytelni tego oddziału w Kruminiach gm.olkienickiej.

Z rozporządzenia starostwa wileńsko-trockiego zamknięta została czytelnia "Rytasa" w Ponoczy.

4/. SPRAWA KONTROLI TOWARZYSTW LITEWSKICH W UJĘCIU "VIL.RYTOJUS". "Vil.Ryt." z 21.IV .1936 r. : Dnia 18 kwietnia starostwo grodzkie w Wilnie zażądało dostarczenia ksiąg i dokumentów następujących towarzystw litewskich: wileński "Rytas", Towarzystwo Naukowe, Towarzystwo Dobroczynności, Towarzystwo Św.Kazimierza, Towarzystwo Gospodarcze, Spółdzielnia Litewska /Bank/, Związek Nauczycielski, Towarzystwo Rzemieślników i Towarzystwo św.Zyty. Później żądanie to zostało jednak odwołane.

5/. JUBILEUSZ DR.SZLAPELISA . "Vil.Ryt." z 21.IV.36 r.: 18.IV. dr.Szłapelis obchodził swe 60-lecie. Jak wiadomo, jubilet jest znanym filologiem litewskim i autorem wydawanych słowników : rosyjsko-litewskiego, polsko-litewskiego i litewsko-polskiego. /H/.P.